

ÖSSZEFOGLALÓ

A VISEGRÁDI NÉGYEK ÉS AZ 'EGY ÚT EGY ÖVEZET:' KÍNA ÉS A KKE-RÉGIÓ KAPCSOLATÁNAK KOMPARATÍV ELEMZÉSE

Prague Security Studies Institute (PSSI)

Együttműködő Partnerek:

Institute of Asian Studies (Szlovákia)

Belgrade Fund for Political Excellence (Szerbia)

Centre for International Relations (Lengyelország)

MTA KRTK Világgazdasági Intézet (Magyarország)

A Nemzetközi:

Visegrád Alap (IVF) támogatásával

EGYÜTTMŰKÖDŐ PARTNEREK:

CEIAS
Central European Institute
of Asian Studies

CENTRE
FOR INTERNATIONAL
RELATIONS

Belgrade Fund for Political Excellence

A NEMZETKÖZI:

SZLOVÁKIA

Kínai jelenlét Szlovákiában: nincs változás a láthatáron

POLITIKA:

Szlovákia elsősorban a **nemzetközi intézményeken keresztül** törekszik megvalósítani a Kína-politikáját, legyenek azok formális vagy ad hoc szerveződések. Szlovákia részt vesz az Egy Öv Egy Út Kezdeményezésben és a 17+1 együttműködésben is. Pozsony volt az egyik első aláírója a BRI kezdeményezésről szóló memorandumnak. A szlovák külpolitikát elsősorban a **Kínával való gazdasági együttműködés** jellemzi. A cél a magas hozzáadott értékű befektetések vonzása, a szlovák cégek kínai piacra való kijutásának támogatása, a Szlovákiába irányuló turizmus felfuttatása, és az eddig figyelmen kívül hagyott politikai kapcsolatok fejlesztése, bővítése.

Ugyan a szlovák kormány elfogadott egy nemzeti szintű Kína-stratégiát, a dokumentum gyakorlatba való átültetését nehezíti a minisztériumok közötti egyetértés hiánya. Ennek megfelelően Szlovákiának nem sikerült áttörést elérnie a Kínával való külpolitikájában az elmúlt években.

KERESKEDELEM:

A kínai-szlovák kereskedelmi kapcsolatok egyik fő problémája a növekvő kereskedelmi egyensúlytalanság. Szlovákia abban a reményben csatlakozott a 17+1 együttműködéshez, hogy elősegítse a Kínába irányuló szlovák exportcikkék kijutását. A csatlakozás óta azonban a szlovák export 50%-kal csökkent, elsősorban a szlovák autóipari kivitel visszaesése miatt. Ugyan akad példa arra, hogy más gazdasági szektorok is próbálkoztak a kínai piacra való kijutással, a szlovák cégek kicsi termelékenységű kapacitása és a kínai bürokratikus akadályok miatt ezek a törekvések nem hoztak sikert.

KÍNAI BEFEKTETÉSEK SZLOVÁKIÁBAN

A kínai befektetések ez idáig korlátozottan jelentek meg Szlovákiában. 2016-ig az összes kínai tőkebefektetés az országban 37,4

millió dollárt tett ki, ami elenyésző a kelet-ázsiai országokkal összehasonlítva. Tajvan 86,2 millió dollárt fektetett be, Japán 64,6 millió dollárt, míg Dél-Korea 3,3 milliárd dollár értékben investált Szlovákiában.

Számos kínai befektetési projekt merült fel a múltban, de ezek közül a legtöbbet nem sikerült megvalósítani. Kivételnek minősül a Košice melletti U.S. Steel telep felvásárlása a kínai állami Hesteel vállalat által, valamint a TV Markiza felvásárlása a csehszlovák Penta befektetési csoport és a kínai CEFC vállalat által.

KÜLFÖLDI BEFEKTETÉSEK ELLENŐRZÉSE

Szlovákia jelenleg nem rendelkezik olyan jogi mechanizmussal, ami a külföldi befektetések ellenőrzését lehetővé tenné.

Ugyanakkor az EU külföldi befektetések ellenőrzésére irányuló keretrendszerének elfogadásával a Szlovák Köztársaságnak át kell ültetnie a saját jogrendszerébe legalább azokat az eszközöket, amelyek a tagállamok közötti információ megosztásához szükségesek a harmadik országból érkező befektetések vizsgálata esetén. Mivel Szlovákia célja a külföldi tőkebefektetések vonzása, egyelőre kérdéses, hogy az országnak lesz-e egyáltalán átfogó befektetés-ellenőrzési mechanizmusa, és ha igen, milyen formában.

JÖVŐBELI KILÁTÁSOK

A V4-ek közül Szlovákiának a legkevésbé fejlettek a politikai kapcsolatai Kínával. Valószínűtlen, hogy a kínai-szlovák kapcsolatok alapvető jellegében változás történne belátható időn belül. A szlovák gazdaság egyrészt mélyen integrálódott az EU közös piacában. Másrészt Kína nem tulajdonít kiemelkedő jelentőséget Szlovákiának. Kína számára Szlovákia túl messze van ahhoz, hogy érdemi kihívást jelentsen, ráadásul a gazdasága is túl kicsi ahhoz, hogy a kínai cégek érdeklődését felkeltse. Mivel a szlovák kereskedelem nagyja közvetetten jut el Kínába, például német reexport révén, Szlovákiának aktívabban részt kellene vennie a Kínát érintő közös európai vitákban.

LENGYELORSZÁG

STRATÉGIAI ÉS GAZDASÁGI KÖRNYEZET:

A lengyel narratíva szerint a 16+1 együttműködés 2012-es létrehozása óta Lengyelország volt a legaktívabb szereplő. Ugyanakkor a kezdeményezés nem hozott elegendő konkrét sikert, valamint nem eredményezett javulást a Kínával való kétoldalú viszony alakulásában. Ennek megfelelően Lengyelország számára továbbra is a bilaterális kapcsolat élvez prioritást, nem pedig a 16+1 (17+1) együttműködés.

KERESKEDELEM

A kínai-lengyel kereskedelem szerkezete soha nem volt kedvező Lengyelország számára, mivel a lengyel kivitel legnagyobb részét nyersanyagok teszik ki, mint például réz. A lengyel oldalon a szakértelem hiánya, míg a kínai oldalon a bürokratikus akadályok azok, amelyek mindig is nehezítették a lengyel export dinamikus fejlesztését. **Ezek az akadályok a kereskedelmi egyensúlytalanság fenntartásában is szerepet játszanak.** Részben emiatt az Egy Öv Egy Út Kezdeményezéssel kapcsolatos lengyel lelkesedés is visszaesett.

KÍNAI BEFEKTETÉSEK LENGYELORSZÁGBAN

A Lengyelországba irányuló befektetések összetétele, beleértve az összeolvadásokat és felvásárlásokat, nem különböznek érdemben az Európában tapasztalható kínai befektetési trendektől. A befektetések mögött többnyire a kínai információs és kommunikáció-technológiai (ICT) ipar folyamatos bővülése áll, valamint az az igény, hogy Peking külföldre helyezze azt a többletkapacitást, ami a kínai ipari termelésben mutatkozik. Ezeken túlmenően ugyanakkor Kína láthatóan egyre nagyobb érdeklődést mutat a zöld technológiák, a kutatás-fejlesztés, és az innováció iránt. Ettől függetlenül Lengyelország lemaradt Nyugat-Európa mögött ezeken a területeken.

KÜLFÖLDI BEFEKTETÉSEK ELLENŐRZÉSE

A 2015. július 24-én elfogadott „Egyes külföldi befektetések ellenőrzéséről” szóló lengyel törvény célja a stratégiai fontosságú nemzetgazdasági szektorok védelme, kifejezetten az energia- és a védelmi ipar. A törvényhozás felhatalmazta a lengyel kormányt, hogy

listát állítson össze a védelmet élvező gazdasági szereplőkről. Ilyen listát a lengyel kormány évente adhat ki, de erre nincs törvényileg kötelezve.

A STRATÉGIAI VÍZIÓ HIÁNYA

Lengyelországnak nincs egységes víziója arról, hogy hogyan kellene a kínai kapcsolatokat fejleszteni úgy, hogy Varsó státusza erősödjön Pekinggel szemben a bilaterális viszonyban. Ennek hiányában Lengyelország gyakran ellentmondásos jelzéseket küld a világ második legnagyobb gazdasága felé. **Varsó egyelőre nem fogadott el átfogó, hosszú távú stratégiát.**

Úgy tűnik, hogy Peking számára Varsó csak egy kisebb szereplő Eurázsia gazdasági és geostratégiai sakkjárájában, illetve hogy **Lengyelország vonzereje Kína geopolitikai helyzetétől és a Nyugattal való viszony alakulásától függ.** Egyes feltételezések szerint a kínai-lengyel kapcsolatok alakulása a kínai-amerikai viszony alakulásának függvénye is, legfőképp a jelenleg is zajló kereskedelmi háborúnak a világ két legnagyobb gazdasága között.

SZERBIA

KERESKEDELEM

A kínai-szerb kapcsolatok fejlődést mutattak az elmúlt 10 évben, köszönhetően a számtalan pénzügyi egyezményeknek, a kínai tőkebefektetéseknek, a politikai együttműködésnek és a kulturális kapcsolatok fejlesztésének.

A szerb kormány kínai bankokkal és cégekkel kötött pénzügyi megegyezései elsősorban infrastrukturális és energiaipari projektek finanszírozására jöttek létre.

KÍNAI BEFEKTETÉSEK SZERBIÁBAN

A kínai hitel-ügyletek mellett a kínai cégek számos nagy szerb vállalatot vásároltak fel és több mint 2 milliárd dollár értékben valósítottak meg zöldmezős beruházásokat.

KÜLFÖLDI BEFEKTETÉSEK ELLENŐRZÉSE

Szerbia nem rendelkezik semmilyen felügyeleti vagy átvilágítási mechanizmussal, amivel vizsgálni lehetne, hogy egy egyezés vagy befektetés milyen veszélyt jelent a szerb nemzetbiztonságra nézve.

JÖVŐBELI KILÁTÁSOK

A szerb kormány Kínára fontos és hasznos partnerként tekint nem csak nemzetközi kapcsolataiban, hanem a hazai gazdasági fejlesztés szempontjából is. Ennek megfelelően a két ország kapcsolatainak megragadására gyakran az „acélbarátság” kifejezést használják.

MAGYARORSZÁG

KERESKEDELEM

Ugyan a magyar kereskedelmi kapcsolatok bővülnek Kínával, az EU-nak továbbra is meghatározó szerepe van. **A Kínába irányuló export**

csak 5%-át teszi ki a magyar kivitelnek, míg a Magyarországra behozott termékeknek csupán a 6%-a érkezik Kínából.

A magyar-kínai kereskedelem nagyja egy jól körülhatárolható termék- és cégcsoporthoz köthető. Ez azt jelenti, hogy egy globális jelenléttel rendelkező kínai cég döntése, ami például áthelyezésre vagy a leányvállalatok közötti szállítási rendszer megváltoztatására irányul, nagyobb hatással van a kereskedelmi volumen alakulására, mint a magyar kormány szakpolitikai és stratégiai lépései.

BEFEKTETÉSEK ÉS INFRASTRUKTÚRA

Ugyan a kínai multinacionális cégek befektetései csak 2,4%-át teszik ki a Magyarországon jelen lévő külföldi tőkebefektetéseknek, a V4-ekkel való összevetésben azonban Magyarország még ezzel az aránnyal is kiemelkedő helyen áll.

A legnagyobb kínai befektetők elsősorban a telekommunikációs, elektronikai, vegyipari és közlekedési szektorokat célozzák.

Az elmúlt 10 évben a kínai cégek érdeklődést mutattak számos magyarországi infrastrukturális befektetés iránt, de ezek közül egyik sem valósult meg. A Belgrád-Budapest vasútvonal modernizálása a kínai Egy Öv Egy Út Kezdeményezés keretében kerülne kivitelezésre, de az Európai Bizottság a projekt átláthatatlansága miatt vizsgálni kezdte a tervet, valamint aggályok merültek fel a projekt túlárázása miatt is. A problémák ellenére a magyar kormány határozottan kitart a projekt megvalósítása mellett.

KÜLFÖLDI BEFEKTETÉSEK ELLENŐRZÉSE

A magyar parlament 2018 novemberében elfogadott egy törvényjavaslatot, aminek értelmében 2019. január 1-től életbe lépett a külföldi befektetések ellenőrzését célzó mechanizmus. A törvénynek egyértelműen nem célja, hogy a kínai cégeket elbátortalanítsa a magyarországi befektetési lehetőségektől.

CSEHORSZÁG

POLITIKAI ÉS STRATÉGIAI KÖRNYEZET

Csehország 2015-ben elfogadott külpolitikai koncepciója elismeri, hogy a Kínával való gazdasági kapcsolat fontos szerepet játszik a bilaterális viszony alakításában és erősítésében.

2013-ig Csehországot tartották az EU tagállamok közül a politikailag legkritikusabbnak Kínával szemben. Az új kormány felállta után azonban változás történt, és a Kínával való bilaterális viszony javítása külpolitikai prioritás lett.

A 2017-es parlamenti választást követően Andrej Babiš miniszterelnök egy óvatos de pragmatikus hozzáállást mutatott, aminek fókuszában a kínai vállalatokkal való viszony javítása állt.

KERESKEDELEM

Csehország nagyjából 10-szer annyi terméket importál Kínából, mint amennyit exportál Kínába. Ez egy hosszú ideje fennálló trend a kereskedelmi kapcsolatban, aminek az eredménye egy súlyos és állandó külkereskedelmi deficit Kínával szemben.

KÍNAI BEFEKTETÉSEK CSEHORSZÁGBAN

A Csehországba irányuló kínai befektetési kedv jelentősen növekedett az elmúlt 5 évben, de más ázsiai partnerekkel, például

Dél-Koreával vagy Tajvannal való összehasonlításban, a kínai befektetések szerepe továbbra is elenyésző a cseh gazdaságban. **A megvalósult befektetési projektek egy jó része az összeolvadások és felvásárlások kategóriájába sorolható, míg a zöld- és barnamezős beruházások iránt mérsékelt a kínai befektetők érdeklődése.**

Egy fontos példa a kínai érdeklődésre a CITIC csoport belépése a cseh piacra 2018 elején. A csoport várhatóan stratégiai jelenlétet szeretne létrehozni, aminek hozadéaként a magas szintű politikai kapcsolatok is javulnának.

KÜLFÖLDI BEFEKTETÉSEK ELLENŐRZÉSE

Válaszul az EU által elfogadott ellenőrzési mechanizmusra, amely elismeri, hogy komolyabb felügyeletre van szükség az EU stratégiai szektorait célzó külföldi akvizíciók felett, **2018 júniusában a cseh Nemzetbiztonsági Tanács felállított egy munkacsoportot azzal a feladattal, hogy megvizsgálja a Cseh Köztársaság külföldi befektetésekkel szemben tanúsított hozzáállását, külön fókuszálva azok nemzetbiztonsági kockázataira.** Ezeket az erőfeszítéseket alapul véve, az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium belefogott egy olyan törvény-előkészítési folyamatba, amelynek a célja a cseh ellenőrzési mechanizmus létrehozása.